

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 13/2009 vp

Hallituksen esitys laeiksi ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta sekä elintarvikelain 32 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 14 päivänä huhtikuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta sekä elintarvikelain 32 §:n muuttamisesta (HE 51/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Helena Korpinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- elintarviketurvallisuusjohtaja Veli-Mikko Niemi, maa- ja metsätalousministeriö
- kaupallinen neuvos Tomi Lounema, työ- ja elinkeinoministeriö

- ylitarkastaja Elise Sahivirta, ympäristöministeriö
- ympäristöterveyspäälikkö Merja Vuori, Valvira, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
- ylitarkastaja Erkki Koskinen, Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
- lääninterveystarkastaja Anne-Kaarina Lyytinen, Itä-Suomen lääninhallitus
- työmarkkinalakimies Lauri Niittylä, Kunnallinen työmarkkinalaitos
- ympäristöjohtaja Pekka Vuononvirta, Oulun seudun ympäristötoimi
- neuvottelujohtaja Jukka Kauppala, Tekniikka ja Terveys KTN ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta. Esityksen mukaan kunnan, joka ei kykene suoriutumaan ympäristöterveydenhuollon tehtävistä yksin, tulisi kuulua ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen. Kunnassa tai yhteistoiminta-alueella tulisi olla käytettävissään vähintään 10:tä henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla tulisi järjestää ympäristöterveydenhuollon palvelut.

Esityksen mukaan valtioneuvosto päättäisi kuntaa ja asianomaista lääninhallitusta sekä yhteistoiminta-aluetta kuultuaan kunnan kuulumisesta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen, jos kunta ei itse tee päätöstä vuoden 2009 loppuun mennessä. Valtioneuvosto tekisi tarvittavat päätökset kuntien kuulumisesta yhteistoiminta-alueisiin viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2011.

Valtioneuvosto voisi päättää kunnan kuulumisesta yhteistoiminta-alueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston päätös yhteistoiminnan ehdoista on voimassa siihen asti, kunnes asianomaiset kun-

nat sopivat toisin. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden olisi aloitettava toimintansa viimeistään vuoden 2013 alusta.

Elintarvikelaissa ei säädettäisi enää elintarvikevalvonnan yhteistoiminnasta, vaan sen sijaan sovellettaisiin nyt ehdotettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2009.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristöterveydenhuollon järjestäminen

Lakiehdotusten tavoitteena on varmistaa, että kunnat muodostavat tarvittaessa ympäristöterveydenhuollon tehtäviä varten yhteistoiminta-alueen. Ympäristöterveydenhuollon pääasiassa EY-lainsäädäntöön perustuvat tehtävät edellyttävät laajaa asiantuntemusta, jonka kokoaminen on helpompaa nykyistä suurempiin yksiköihin. Suuremmissa yksiköissä työntekijöiden erikoistumismahdollisuuksia voidaan lisätä ja kiinnittää huomiota ympäristöterveydenhuollon poikkeustilanteista selviämiseen. Valiokunta toteaa, että riittävän asiantuntemuksen kokoaminen ympäristöterveydenhuollosta vastaavaan yksikköön lisää mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen, valvonnan suunnitelmallisuuden lisäämiseen ja joustaviin päivystysjärjestelyihin.

Kunnalla tai yhteistoiminta-alueella tulee ehdotetun 2 §:n mukaan olla käytettävissään vähintään 10:tä henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit. Ehdotetussa 3 §:ssä säädetään tilanteista, joissa henkilöresurssivaatimuksesta voidaan poiketa. Poikkeamisperusteita ovat muun muassa alueen saaristaisuus, pitkät etäisyydet ja asukkaiden kielellisten oikeuksien turvaaminen. Lisäksi poikkeaminen on mahdollista, jos ympäristöterveydenhuollon tehtävien riittävä ja laadukas järjestäminen kunnassa tai yhteistoiminta-alueella voidaan muutoin turvata.

Lakiehdotuksen 2 §:ssä asetettu vaatimus 10 henkilötyövuoden henkilöresurssista on valiokunnan käsityksen mukaan perusteltu, koska riittävä henkilöstömäärä on tarpeen muun muas-

sa päivystystoiminnan järjestämiseksi. Henkilöstövoimavarojen riittävyyden arvioinnissa ja henkilöstön sijoittamisessa valvontayksikön toimipisteisiin on luonnollisesti otettava huomioon paikalliset olosuhteet ja esimerkiksi alueen elinkeinorakenne. Mahdollisen vähimmäisvaatimuksesta poikkeamisen asianmukaisuuden arvioi viime kädessä valtioneuvosto tehdessään 5 §:ssä tarkoitetun päätöksen kunnan kuulumisesta yhteistoiminta-alueeseen. Valiokunta korostaa, että lain täytäntöönpanoa on seurattava sen varmistamiseksi, että myös säädetyt vähimmäisvaatimukset täyttävissä ympäristöterveydenhuollon yksiköissä on riittävät henkilöresurssit lakisääteisten tehtävien hoitamiseen.

Henkilöstön asema

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kunnan elintarvikevalvonnan ja muun ympäristöterveydenhuollon kehittamisestä vuonna 2003. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen käynnistyttyä vuonna 2006 periaatepäätöstä tarkistettiin niin, että toteutusaikataulu sovitettiin yhteen Paraspuitelain toteutusaikataulun kanssa. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueiden muodostaminen ei kuulu puitelain soveltamisalaan, vaikka esityksessä on huomioitu puitelain periaatteet ja aikataulu. Yhteistoiminta-alueita ei esimerkiksi järjestetä väestömäärään pohjautuen, kuten puitelain 5 ja 6 §:ssä mainitut perusterveydenhuollon, siihen liittyvän sosiaalihuollon, ammatillisen koulutuksen sekä erikoissairaanhoidon alueet. Myöskään henkilöstöjärjestelyt, jotka tehdään yhteistoiminta-alueita muo-

dostettaessa, eivät lähtökohtaisesti ole puitelain piirissä.

Valiokunta pitää selvyiden vuoksi hyvänä, että lakiehdotuksessa on säännös (7 §) henkilöstön asemasta yhteistoiminta-aluetta muodostettaessa. Kunnallisesta viranhaltijasta annetussa laissa säädetään liikkeenluovutuksesta eli kunnan toimintojen osan siirtämisestä toiselle työnantajalle. Työsuhteiden osalta vastaava säännös on työsopimuslaissa. Kunnalla ei mainittujen lakien mukaan ole liikkeenluovutuksen johdosta oikeutta irtisanoa työ- tai virkasuhdetta sillä perusteella, että tehtävän hoitaminen siirtyy yhteistoiminta-alueelle tai uudelle kuntayhtymälle. Kunnalla olevat virka- tai työsuhteesta aiheutuvat velvollisuudet siirtyvät sellaisenaan uudelle työnantajalle. Säännökset turvaavat henkilöstön aseman yhteistoiminta-alueita muodostettaessa. Uudelleenjärjestelyt eivät oikeuta irtisanomisiin, ja henkilöstön oikeudet säilyvät muutoinkin ennallaan. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että laki velvoittaa toteuttamaan yhteistoiminta-aluetta koskevat järjestelyt yhteistoiminnassa henkilöstön edustajien kanssa.

Täytäntöönpano

Lakiehdotuksen 6 §:n 2 momentin mukaan valtioneuvoston tekemää hallintopäätöstä kunnan kuulumisesta yhteistoiminta-alueeseen on noudatettava heti valituksesta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä on tarpeen, jotta yhteistoiminta-alueiden perustaminen ei viivästyisi ja jotta maahan ei lain voimaantullessa jäisi kuntia, joissa ympäristöterveydenhuollon tehtävistä ei huolehdita täysimääräisesti. Valiokunta pitää ehdotettua 6 §:n 2 momenttia tarkoituksenmukaisena, vaikka päätös voidaan myös hallintolainkäyttölain 31 §:n 2 momentin nojalla määrätä pantavaksi täytäntöön valituksesta huolimatta esimerkiksi silloin, jos päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina.

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Juha Rehula /kesk
vpj. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
jäs. Risto Autio /kesk
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /kesk
Arja Karhuvaara /kok
Anneli Kiljunen /sd (osittain)
Marjaana Koskinen /sd

Jukka Mäkelä /kok
Håkan Nordman /r
Tuomo Puumala /kesk (osittain)
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /kesk
Anni Sinnemäki /vihr (osittain)
Lenita Toivakka /kok
Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää,
valiokuntaneuvos Harri Sintonen.